

Inspektionen för vård och omsorg
Att: Generaldirektör
Gunilla Hult Backlund

Ytterligare behov av förtydliganden om lämplighetsprövning, SoL-entreprenader

Vårdföretagarna har i ett brev daterat 2017-12-22 efterfrågat förtydliganden kring den lämplighetsprövning som Inspektionen för Vård och Omsorg (IVO) gör och som ingår i myndighetens tillståndsprövning. Vårdföretagarna tackar för svaret daterat 2017-12-29 som IVO har översänt. Vårdföretagarna önskar i detta brev få ytterligare förtydliganden, samt ställa fler frågor.

Lagstöd

Vårdföretagarna önskar ett förtydligande i frågan om lagstöd när det gäller lämplighetsprövning av SoL-verksamheter. 7 kap. 2 § i socialtjänstlagen som reglerar tillståndsprövningen lyder:

"Tillstånd att bedriva sådan verksamhet som avses i 1 § får beviljas endast om verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet." Tillståndet får förenas med villkor med betydelse för kvaliteten och säkerheten.

I en utredning år 1997 om ändring i socialtjänstlagen sades bl.a. att det vid lämplighetsprövningen också borde göras en heltäckande vandelprovning av personerna bakom det privata företaget och att tillstånd inte borde beviljas om en person hade stora skatteskulder, konkurser nära i tiden, hade dömts för ekonomisk eller annan brottslighet, eller hade gjort sig skyldig till allvarligt fel i yrkesutövningen.

Lagtexten upptar dock bara vad som citerats ovan, och kvalitetskravet i texten har i kommentarer till lagen, t ex Karnov, ansetts innebära främst att den som förestår verksamheten ska ha lämplig utbildning, tidigare erfarenhet och vitsordad personlig lämplighet.

I närtid har regeringen lämnat en lagrådsremiss, "Ökade tillståndskrav inom socialtjänsten och skolväsendet". I den står portalbestämmelsen kvar men regeringen har också preciserat personkretsen bakom en ansökan och givit ledning för bedömningen av deras lämplighet, främst viljan och förmågan att

fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna och följa lagen. Dessa bestämmelser gäller dock ännu inte.

IVO har enligt egen utsago¹ utvecklat arbetet med lämplighetsprövning och har sedan förra året ett nytt arbetssätt på plats. Som vi redogjorde för i vårt första brev förefaller det som att IVOs lämplighetsprövning blivit strängare, och vidare, den tycks ha likheter med det som nu anges i lagrådsremissen, som ännu alltså inte gäller. Vi önskar därför ytterligare förtydliganden kring de lagstöd som IVO stödjer sin lämplighetsprövning för entreprenader inom SoL på.

De företag och enskilda som för dagen bedriver entreprenader enligt SoL måste kunna lita på de paragrafer som gäller nu och de uttalanden som finns i förarbetena till dem.

I förarbetena till gällande lagstiftning är exemplen på ekonomisk vandel klara och ett avslag på ansökan ska bygga på *allvarlig* ekonomisk misskötsamhet som stora skatteskulder eller dom på ekonomisk brottslighet. Men Vårdföretagarna har mottagit oroande signaler om att avslag på ansökan om tillstånd har gjorts på lindrigare grunder än vad lagstiftningen stipulerar.

IVO ska självklart avslå en ansökan om tillstånd när så allvarlig misskötsamhet föreligger som exemplifierats ovan. Men vi vill understryka att i "normalfallet" av pågående verksamhet, nu entreprenader, bör tillstånd ges enligt gällande bestämmelser, eventuellt med villkor om rättelse av någon iakttagen brist som i system eller annat av betydelse för kvaliteten och säkerheten.

Självfallet kan IVO, och bör, fordra in den utredning som krävs för sitt beslut om lämplighet i SoL-ärenden. I sitt svar till Vårdföretagarna slår IVO fast att den ekonomiska granskningen av företagen görs avseende de tre senaste åren. Men frågan är om IVO måste göra en egen bedömning av de tre senaste åren? Frågan är särskilt relevant när det gäller företag som varit oklanderliga det senaste året och som kanske under lång tid haft förnyade avtalsperioder med ett antal kommuner. Ett missgrepp som ligger längre bakåt i tiden kan observeras men bör inte iaggas till grund för IVO:s beslut. Företag med lång erfarenhet och löpande goda förbindelser med sina uppdragsgivare, många gånger kontrakterade upprepade gånger, riskerar på detta sätt att inte få tillstånd. Det skulle få mycket stora konsekvenser.

Avslag pga olämplighet – konsekvenser?

Vårdföretagarna ställde frågor kring avslag på ansökan om tillstånd på grund av att lämpligheten inte är uppfylld i vårt första brev, men svaret handlade om en annan situation än den som Vårdföretagarna avsåg. Vår fråga gäller företag som driver flera entreprenader inom SoL och som senast den 1 april 2018 ska inkomma med ansökan om tillstånd för samtliga sina verksamheter som lyder

¹ Lagrådsremiss, Ökade tillståndskrav inom socialtjänsten och skolväsendet, s 42. 11 januari 2018

under övergångsreglerna. För en del företag handlar det om ett tiotal verksamheter spridda över flera kommuner. Vår uppfattning är att IVO i den första ansökan om tillstånd från ett sådant företag kommer att göra en lämplighetsprövning. Om företaget i detta läge får ett avslag på ansökan pga att lämpligheten inte är uppfylld, vad händer då med de andra verksamheterna som företaget driver på entreprenad och vars ansökningar om tillstånd måste inkomma till myndigheten senast den 1 april 2018?

Är det den lokala verksamhet för vilken tillstånd begärts som faller, eller anses företagets kanske tio eller tjugo andra verksamheter ha samma brist beträffande ledningens ekonomiska hantering och därför inte heller får drivas vidare? Måste kommunerna omgående ta ansvar för de boende som placerats för omsorg hos den som nu inte får tillstånd?

Här önskar Vårdföretagarna få en mer utförlig beskrivning av konsekvenserna av ett avslag pga. lämplighet inte anses uppfylld.

Såväl Vårdföretagarna som IVO har intresse av det kommer fram praxis från domstol när det gäller tillståndsprövningen. Men det är ytterst viktigt att det är ärenden med principiella frågeställningar som IVO väljer att överklaga. Det ska handla om ärenden som verkligen ger myndigheten god vägledning, t.ex. vad som är att betrakta som allvarlig ekonomisk misskötsamhet. Det är också angeläget att en omprövning sker hos myndigheten i god ordning innan överklagan till domstol framställs.

Det är viktigt att påminna om att en överklagandeprocess får stora konsekvenser för det enskilda företaget. Det handlar om företagets relationer med uppdragsgivarna, möjligheterna att ingå nya avtal, behålla befintliga avtal m.m. Till detta ska läggas kostnader för en domstolsprövning som för branschens majoritet av små företag är mycket betungande. I värsta fall kan kombinationen av förlorade kontrakt och advokatkostnader tillsammans med den långa tid det tar innan domstolsprocessen är klar, innebära att företaget tvingas lägga ner sin verksamhet. Det får naturligtvis stora konsekvenser för såväl brukare, medarbetare som för kommunerna som i det läget kan bli tvungen att återta verksamheten.

IVOs ställningstaganden

I IVOs svar görs hänvisning till myndighetens hemsida där referat av IVOs ställningstaganden av principiell karaktär när det gäller lämplighetsprövning ska gå att finna. Dock har vi inte kunnat hitta beslut eller referat som gäller ärenden enligt SoL. Om sådana finns önskar vi få en länk till dessa. Om det saknas beslut av principiell karaktär för SoL, använder IVO de ställningstaganden som gjorts för LSS-verksamheter också för ansökningar inom SoL?

Liknande förtydligande behövs avseende de domar som IVO hänvisar till i svaret till Vårdföretagarna. Det finns flera domar som rör lämplighetsprövning inom LSS

och personlig assistans men väsentligt färre som rör SoL. Ger domarna avseende LSS och personlig assistans vägledning också för SoL-ärenden?

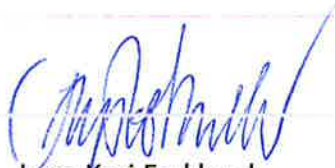
Slutligt beslut?

Vårdföretagarna önskar en precisering av IVOs tolkning av en skrivning i övergångsreglerna som rör tillståndsplikten för entreprenader. I prop. 2016/17:59 s 47 står att verksamheter som lyder under övergångsreglerna får fortsätta att drivas under förutsättning att ansökan om tillstånd ges in senast den 1 april 2018. Sådan verksamhet får dock bedrivas utan tillstånd till dess att tillståndsmyndigheten har fattat **ett slutligt beslut** i tillståndsärendet. Hur tolkar IVO begreppet slutligt beslut? Är det när myndigheten expedierat sitt första beslut? Är det efter att beslutet prövats i domstol (i alla instanser) om det överklagas? Vad gäller om IVO:s första beslut inte överklagas? Idag råder osäkerhet härom. Det är viktigt att det finns ett officiellt och kommunicerat ställningstagande i denna del för att undvika tveksamheter hos företag såväl som kommuner.

Precis som i vårt första brev vill vi uppmana IVO att göra svaren på frågorna i detta brev tillgängliga, t.ex. på myndighetens hemsida, eftersom svaren berör många olika aktörer.

Vi ser fram emot ert svar och tackar på förhand. I de fall ni önskar preciseringar eller har frågor går det bra att maila Sabina Joyau, sabina.joyau@almega.se eller ta kontakt per telefon 08-762 68 84.

Med vänlig hälsning,

Inga-Kari Fryklund
Förbundsdirektör
Vårdföretagarna

Sabina Joyau
Näringspolitisk expert
Vårdföretagarna